

T

INTERVIEW NETWERK TWENTE PRAKTIJKONDERWIJS

Voor het topic 'Omgaan met leerlingen met gedragsproblemen' reis ik op uitnodiging van netwerk Twente naar Hengelo en wordt op de koffie verwelkomd door de docenten bewegingsonderwijs van het OSG Hengelo, het Carmelcollege Oldenzaal, het Stedelijk Lyceum Enschede, Erasmus College Almelo en CSG Reggesteyn uit Rijssen. Allen gespecialiseerd in omgaan met leerlingen in het praktijkonderwijs.

Door: Alien Zonnenberg

Van te voren dacht ik dat het juist deze groep leerlingen is waar je gedragsproblemen verwacht. Het gesprek brengt een veel genuanceerder beeld.

Aan de telefoon vertelde Jan Bossewinkel, coördinator van Netwerk Twente, dat de afgelopen 20 jaar veel is veranderd in het PrO. Waren het eerst de minder mondige leerlingen, die begeleiding nodig hadden, nu is er sprake van een zeer grote diversiteit. In een groep zitten de schuchtere, zwakke bewegers samen met motorisch sterke bewegers en ook nog verbaal dominante, kortom die met een grote mond. De zwakke bewegers kunnen overeenkomen met leerlingen uit het ZMLK.

Ze komen uit eenoudergezinnen, of gezinnen waar alcoholmisbruik, mishandeling en/of emotionele verwaarlozing een rol spelen. Maar er zijn ook kinderen die ouders hebben die zelf moeilijk lerend zijn. Het is, vooral bij deze laatste groep, wel duidelijk merkbaar wanneer een leerling thuis gesteund wordt, dat het gauw een goede plek weet te vinden, beamen alle collega's.

GERICHT OP INDIVIDU

De opbouw van de les bewegingsonderwijs, bij Niels Lansink, is helemaal gericht op het individuele kind. Hij werkt met stations, waar groepjes leerlingen bezig zijn. Centraal staat wat iedere leerling wil, ze mogen zelf kiezen wat ze willen doen, binnen het thema van die les. Voor Niels is het belangrijkste doel dat leerlingen kunnen samenwerken. Pas als dat loopt kun je werken aan motorische doelen. Een goede groep komt zelfs toe aan een spel als softbal, maar dit staat of valt met de sociale opbouw. De school doet veel aan naschoolse activiteiten. De gedragspro-

blemen die het netwerk benoemt zijn onder andere het niet tegen je verlies kunnen. 'Ik ben niet uit', bij een tikspel, kan enorm hoog oplopen in een welles-nietes woordenspel. Wanneer je als leraar de welles-nietes strijd aangaat, kom je op een doodlopend pad. Het werkt als een katalysator, waardoor een leerling soms vloekend en tierend de klas uit kan lopen. Van belang is om leerlingen ruimte te geven, een opening bieden zodat ze zonder gezichtsverlies iets nieuws kunnen proberen.

Roy *, een leerling PrO uit het derde leerjaar, is aan het springen op de trampoline op een schuin verhoogd vlak vanaf het wandrek. Opeens valt zijn blik op Anton, een medeleerling. Bij eerste aanblik begint Roy enorm te schelden. Net op dat moment loopt de nieuwe stagiair tussen beide leerlingen in, de stagiair denkt logischerwijs dat de scheldpartij voor hem is bestemd. Vanzelfsprekend probeert de stagiair Roy aan te spreken op zijn gedrag. 'Zo gaan we niet met elkaar om'. Roy begint aardig uit zijn dak te gaan. 'Rot op ik heb het niet tegen jou'. De stagiair probeert opnieuw het gedrag van Roy te corrigeren. Dit loopt van kwaad tot erger, totdat de docent ingrijpt en de situatie duidelijk maakt.

EEN DING TEGELIJK

Niels legt uit dat het een tijdje duurt voordat een stagiair door heeft waar leerlingen PrO mee bezig zijn. Ze kunnen meestal niet meer dan één ding tegelijk behappen en blijven daar in conflictsituaties aan vastklampen. Hoe hoger de druk, des te vasthoudender de leerling wordt. De kunst van het lesgeven op maat is, voor iedere leerling continue een veilige situatie te creëren. Dit, terwijl de verschillen tussen leerlingen enorm zijn. Dat is de uitdaging. Dit betekent dat naarmate je een goed contact met iedere leerling opbouwt, je ook precies weet wanneer je invoelend, meegaand of juist streng en directief moet zijn. Het is van belang om vooral te voorkomen dat je een doodlopende weg inslaat! De strijd van 'welles-nietes' zien te voorkomen, en iedere keer opnieuw te zoeken naar 'vrije doorgangen' die ruimte geven (win-win situatie). Je moet als leraar het respect van de leerlingen verdienen door het contact aan te gaan, pas dan zullen ze wat voor je doen!

Zia heeft weer zijn kleding niet bij zich. De regel is dat de leerlingen dan moeten nablijven. Maar de reden voor het niet meenemen is belangrijk. Je moet weten waar de leerling vandaan komt. Wat moet je als dertienjarige wanneer je ouders geen geld hebben voor nieuwe schoenen. Zia schaamt zich daarvoor. Dat moet je weten om een groepsconflict te voorkomen, want bijvoorbeeld het pestgedrag, zal zeker niet van de lucht zijn. Want de regel is dat je moet nablijven. De leraar moet aanvoelen en aangeven dat de fout niet bij Zia ligt.

Iedere les opnieuw moet je de voorwaarden scheppen en een goede en veilige situatie creëren. Met een afweging van ieders belang, dat vaak tegenstrijdig is. Elk kind heeft zijn eigen bijzondere verhaal, vandaar dat het zinvol is om te weten wat de achtergronden zijn. De kunst is om te leren kijken naar wat ieder kind goed kan of wil. De reden te achterhalen waarom een kind agressief wordt; die reden ligt vaak buiten de school. Bijvoorbeeld als er 's ochtends ruzie is geweest, of steeds vaker voorkomend, internet pestgedrag en msn-terreer, noem maar op. Voor deze groep leerlingen heeft dat een veel grotere impact. Ze zijn dan enorm van slag en twijfelen aan hun eigenwaarde. Of, en dat is wellicht erger; ze twijfelen niet maar weten zeker dat ze niets waard zijn. Deze groep leerlingen heeft grote moeite met relativeren. Zijn gauw van hun stuk te halen en daarmee erg kwetsbaar.

Een leerling met PDD-NOS moet nablijven. De leraar en de nablijver voeren een gezellig gesprekje en na tien minuten gaat de jongen goedgehumt naar huis. Een half uur later belt de vader onthutst naar de leraar; 'Wat heb je met mijn zoon gedaan?! Het blijkt dat de jongen op weg naar huis in volle vaart tegen een auto is gereden. Want het nablijven is anders dan anders, dan klopt de tijd niet meer. Het patroon is zoek. De leraar zegt dat hij dit achteraf had kunnen voorzien. Deze leerling voelt zich veilig bij een vast patroon en een inbreuk daarop moet worden hersteld. Dus gaat hij zo hard racen dat de tijd wordt ingehaald en rijdt zonder uit te kijken terug naar huis. Tja... en die auto staat daar nooit op dat tijdstip, maar het moment was verschoven.

PROBLEEM OPLOSSEN

In dit onderwijs ben je voortdurend problemen aan het oplossen; steeds maar weer de veilige voorwaarden scheppen, want die zijn er niet vanzelf. Een spel met een rode bal, is totaal anders dan met een witte bal. Wat als een groep leerlingen eerst tien minuten naar een gymzaal moet lopen. Dat is voor de doelgroep een hele opgave, door de prikkels die ze onderweg hebben opgedaan. Aan het einde van dit gesprek, vraag ik waar de groep collega's LO nou het meeste moeite mee heeft. Is er sprake van probleemgedrag, in die zin dat het voor hen een probleem vormt? Het blijkt dat ze hebben geleerd om heel inventief in te spelen op ieder kind én dat, wanneer je daar gevoel voor hebt, en het gaat goed, het heel

veel voldoening geeft. Maar de echte problemen, zoals slaan-de ruzie en uit de hand lopende conflicten komen ook voor. Meestal worden die in de hand gewerkt door externe factoren. Ruzie thuis, conflicten ergens anders en...de ouders. Zo nu en dan komt er een boze, of zelfs gewelddadige ouder de school bezoeken..

Maar ook dat aspect, de ouders en de thuissituatie heeft twee kanten.

Na een werkweek met school staat Johan te wachten op zijn ouders op het schoolplein. Het is twee uur. Het wordt drie uur, vier uur, maar geen ouders. De mentor neemt hem dan maar mee in zijn auto en brengt hem thuis. Eigenlijk aardig boos loopt de mentor mee naar binnen en in de tuin treffen ze de vader van Johan. Languit in de tuinstoel, met een biertje en sigaartje in de hand. En.....vader zegt: (grote vloek).....'Is tie nu alweer thuis?

Als opvoeder denk je dan...wat is dit nu weer? Maar van de andere kant bekeken: die vader had ook de week van zijn leven. Een weekje rust, waar die van kon genieten. Een weekje zonder herrie, ruzie, zorgen.

WAARDEVOL

Voor mij was dit een waardevolle bijeenkomst om wat meer zicht op het praktijkonderwijs en op de kunst van het lesgeven in dit onderwijs te krijgen. Want het lijkt wel op jongleren met vijf ballen tegelijk. Het duurt even voor je het kan en toch gaat het weleens mis. Maar wat mij het meeste aansprak was de betrokkenheid van dit netwerk met deze groep leerlingen en ook met de ouders. Ik kon duidelijk merken dat ze het vak koesterden en vooral gezamenlijk op zoek zijn naar kwaliteit van bewegen en gedragsbeïnvloeding.

De echte problemen die zij ervaren staan meer op het gebied van de randvoorwaarden. De groepsgrootte, die soms boven de veertien leerlingen uitstijgt. Maar ook de dislocatie van de gymzaal waardoor leerlingen zelfstandig moeten wandelen. Juist daar gaat het mis, want die zelfstandigheid kunnen deze leerlingen, zoals uit de verhalen blijkt, niet aan. En als laatste, moet ik, zeker na dit gesprek, toegeven dat het nogal vreemd is dat de beloning voor lesgeven binnen dit type onderwijs minder is dan in bijvoorbeeld een havo/vwo-bovenbouw. Het blijft een vreemd beloningssysteem, waar wij met zijn allen van zeggen dat het niet klopt. Wellicht zal hier de komende jaren verandering in gaan komen.

Met dank aan Jan Bossewinkel, Mark van Es, Koen Kockmann, Wim Wessels, Niels Lansink en Marian de Boer

Noten

* een gefingeerde naam

Correspondentie: onderwijsvo@kvlo.nl